

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Christel Petitcollin
MON ENFANT PENSE TROP

Copyright © Guy Trédaniel éditeur, 2019.
Translation Copyright © 2022 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-04342-6

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

Kristel Petikolen

Moje dete razmišlja previše

Nučite dete da
kanališe svoj invazivni um

Prevela Gabrijela Čović

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2022.

SADRŽAJ

Uvod	7
Poglavlje I: Zamena etiketa	17
Poglavlje II: Izuzetna osetljivost	35
Poglavlje III: Emocionalne oluje	57
Poglavlje IV: Moje praktično iskustvo	77
Poglavlje V: Umetnost otkrića	91
Poglavlje VI: Opasnosti lažnog ja	98
Poglavlje VII: Potreba za čvrstim granicama	117
Poglavlje VIII: Uznemirenost zbog dosade	132
Poglavlje IX: Instinktivna duhovnost	143

Poglavlje X: Društvena pravila	165
Poglavlje XI: Današnja škola: trenutno stanje	184
Poglavlje XII: Saveti i trikovi za uspešno školovanje	198
Poglavlje XIII: Strah od škole	226
Poglavlje XIV: Maltretiranje u školi	241
Zaključak	264
Bibliografija	267

UVOD

Dugo sam oklevala da napišem ovu knjigu. Činilo mi se da sam u knjigama *Razmišljam previše* i *Je pense mieux Assez** prikupila dovoljno informacija tako da čitaoci imaju sve što im je potrebno da razumeju kako funkcioniše nadareni mozak. Smatrala sam da je knjiga *Razmišljam previše* jednostavna i konkretna, te da može da bude dostupna mladim čitaocima. Nisam se prevarila jer neki moji čitaoci imaju 13 godina. Mogli su da je čitaju bez poteškoća i zapravo su u njoj pronašli elemente koji su im potrebni da bi razumeli sebe. Što se tiče mlađe dece, savetujem roditeljima da sadržaj knjige koriste kao osnovu kako bi im verbalno objasnili po čemu se razlikuju od druge dece. Oni koji su to učinili napravili su dobre rezultate.

* U prev. *Bolje razmišljam*. (Prim. prev.)

Međutim, ljudi su bili uporni – kako čitaoci putem pisama, tako i publika na predavanjima. Mnogi su mi rekli ili napisali: „U vašoj knjizi se prepoznajem i zbog toga se osećam dobro, ali prepoznajem i svoju decu i brinem se zbog njih. Toliko sam patila zbog te različitosti u detinjstvu. Ne bih želela da prođu isto kao i ja. Pomozite nam!“ Počela je da se rađa ideja o tome da knjiga *Razmišljam previše* nije bila dovoljna da pomogne roditeljima da se izbore sa nadarenim detetom.

U međuvremenu sam ostvarila nekoliko veoma uspešnih kontakata s ovom decom i njihovim roditeljima. Mislila sam da bi bilo korisno podeliti ovo iskustvo sa svojim čitaocima. Zaista, neophodno je da se razviju određeni specifični aspekti dečjeg života: škola, socijalizacija, hipersenzibilnost, nerazumevanje uputstava.

A onda sam dobila ovaj mejl od Loika, koji me je dirnuo:

[...] Ali u svemu ovome, radi se samo o meni, a ja ne želim da brinem o sebi, već o svom četrnaestogodišnjem dečaku koji prolazi kroz ono kroz šta sam i ja prošao. Predobro poznajem ovakvu patnju i ne znam kako da mu pomognem, iz jednostavnog razloga što ni sâm nikada nisam dobio pomoć kao dete. Možda sam pogrešio, ali pročitao sam mu ovaj odlomak iz Vaše knjige:

„Čak i kad roditelji iskreno vole svoje dete, postepeno će postajati iznenađeni onim što ono jeste. Refleksije će biti sve

Moje dete razmišlja previše

manje pozitivne: svega je previše. Previše osetljivo i emotivno, ovo dete je okruženo negom i prezaštićeno je. Ili ima slabe živice! Previše emotivno, ovo dete je prilepak: uvek se drži majčine suknje! Postavlja previše pitanja. Zamera mu se drskost, to što ispituje granice i to što gura odrasle do krajnjih granica. Od vrtića nadalje, mišljenje ostatka društva doći će u kombinaciju s primedbama porodice. Ne drži ga mesto. Ne može da se koncentriše. Ne razume uputstva. Drugovi ga odbacuju i smeju se njemu i njegovim čudnim idejama. Kako hraniti samopoštovanje iz tako zagađenih izvora? A krug će se zatvoriti kada mu se bude zamerilo što ima tako nisko samopoštovanje!“

Nakon pročitano odlomka, počeo je gorko da plače ne mogavši da se kontroliše i rekao mi je ovu rečenicu o svojim drugarima iz razreda: „Zašto ti glupaci uspevaju da steknu prijatelje, a ja ne mogu?“ Njegovo pitanje zvučalo je gotovo kao potvrda i srce mi se stegnulo kad sam ga čuo, jer sam se vratio sećanjima iz detinjstva, kada sam izgovarao iste bolne fraze. Ne slaže se najbolje sa mamom („prosečnom osobom“, da se koristim Vašim izrazima, od koje sam razveden) i više ne može da podnese njene prekore zbog njegovog obrazovanja sa promenljivim uspehom. Međutim, što je najgore od svega, shvatio sam da sam i ja s njim počeo da se ponašam na isti način, ali čini mi se iz drugih razloga. Juče, na kraju Vaše knjige, shvatio sam da ga i sâm krivim zbog toga što

su i mene čitavog života smatrali krivcem, a ja nisam znao drugačije.

I u proteklih nekoliko godina, zapravo otkako je upisao srednju školu, dosta sam se emocionalno udaljio od njega. Previše je zahtevan, te ne mogu više da ga zagrlim, a užasno se osećam zbog toga. Sad shvatam da me plaši. Bojim se da kroz njega opet proživljavam svu ovu meni toliko poznatu patnju. Osećam da mi je muka već pri samoj pomisli na to. Osećam se kao da sam nedostojan otac i loše mi je kad mi i dalje govori da me voli i da misli da sam sjajan. Osećam se kao da zaslužujem to. Ne znam šta da radim sa svojim detetom. Ovaj osećaj bespomoćnosti me duboko boli jer obično uspevam uvek da pronađem rešenja za sve (ili skoro sve). Zašto, kad znam kroz šta prolazi duboko u sebi, ne mogu da mu pružim utehu koja mu je toliko potrebna? Voleo bih da mogu da Vam kažem sve što sam osećao u najsitnijim delovima svoga bića kada sam pročitao Vašu knjigu, ali sam se zaglavio, jer što više tražim, sve manje reči mogu da nađem da to izrazim. Znam da možda nećete moći svima da odgovorite ili da pomognete (iako ste to već učinili ovom knjigom), i da sam samo jedan od mnogih, ali možete li mi barem reći, ako poznajete neke druge ljude, ko može da me usmeri u vezi s mojim detetom?

Odgovorila sam Loiku.

Moje dete razmišlja previše

Njegov drugi mejl konačno me je ubedio u to da moram da se vratim pisanju.

Draga Kristel,

Tako mi je drago što sam dobio Vaš odgovor. Kad sam ga dobio, prvo sam ga ugledao na ekranu telefona i odmah me je ispunila neizmerna radost pri pogledu na Vaše ime u imejlu. To što ste se potrudili da uzmete u obzir moje pismo učinilo mi je mnogo dobrog i radujem se Vašem odgovoru s velikim nestrpljenjem. U tom trenutku me je obuzela sumnja: „Šta ako mi je pisala samo da mi u nekoliko reči zahvali na pismu i ništa više? Da li je imala strpljenja da ga pročita do kraja?“ Daleko od toga da sam i pomislio da ćete mi ukazati takvu čast zamolivši me da iskoristite moje pismo u Vašoj sledećoj knjizi! Hvala Vam. Napokon se osećam korisnim u ovoj potrazi za blagostanjem, a ono će doneti dobrobit i meni i drugima. Stoga DA, saglasan sam s Vama da bi trebalo da iskoristite moju prepisku. U vezi s Vašom sledećom knjigom, postavio sam sebi sledeće pitanje: „Da li će biti reči o upravljanju nadarenom decom od strane roditelja koji su prosečni ljudi?“ Ili su i oni sami nadareni? Ili su i jedno i drugo? U slučaju mog sina, čiji su roditelji i jedno i drugo, postoji problem razdvajanja. Kako nadareni roditelj može da pokrene tu temu sa drugim roditeljem kad nema starateljstvo nad detetom? Kada bih to morao da radim danas s bivšom

suprugom, to bi bila prava muka. Ona je toliko zatvorena u svom pristupu obrazovanju, a po prirodi toliko skeptična, da bi je bilo teško ubediti da je naš sin zaista nadaren, pa bi rešavanje problema uz mogućnost nekonvencionalnih metoda bilo pravo čudo.

Loik je u pravu. U ovoj novoj knjizi moram da se pozabavim svim tačkama koje mogu pomoći odraslima – roditeljima i nastavnicima, običnim ljudima i nadarenima – da razumeju ovu decu i daju im smernice za razvoj.

Ova knjiga je veoma dugo bila u mom inkubatoru ideja. Loikov sin je imao vremena i da odraste!

Bila sam veoma zastrašena idejom da je napišem. Eh, da! Zaista zastrašena jer ima toliko toga da se kaže. A onda, deco, ovo je tako važno! A poznajući nadarene osobe, unapred znam da će im ova knjiga u početku nahraniti žeđ za informacijama, ali da će brzo stvoriti lavinu dodatnih pitanja.

I zastrašena sam jer znam da ćemo u ovoj knjizi puno govoriti o patnji:

- patnji nadarenog deteta u okruženju koje je za njega tako neprikladno, gde je često samo, pogrešno shvaćeno i verovatno uznemiravano;
- patnji nadarenih roditelja, suočenih najpre sa sopstvenom nesposobnošću da zaštite svoje dete od sistema zbog kog su

Moje dete razmišlja previše

i sami toliko patili, a potom i s poricanjem i neprijateljstvom ljudi koji su u to uključeni kada pokušavaju da im objasne ko je njihovo dete;

- patnji običnih roditelja, koji su vrlo nemoćni pred zbunjujućim detetom;
- patnji nastavnika, zarobljenih između hijerarhijske strukture, nametnutih programa, roditelja učenika i nepriznavanja njihove profesije;
- patnji učitelja suočenih sa učenicima koje ne razumeju i koji im stvaraju mnogo nevolja;
- patnji nadarenih nastavnika, zaglavljenih u instituciji s teškim i zaostalim funkcionisanjem i s empatijom prema patnji svojih učenika.

Zadatak je, prema tome, ogroman. I ponovo se pojavio imejl koji mi je dao motivaciju da počnem, imejl nastavnice koja je bila prisutna na jednom od mojih predavanja. Veoma sam joj zahvalna što je izdvojila vreme da dođe i da me sluša, a takođe mi je napisala tačno ono što je trebalo da pročitam kako bih pronašla energiju za rešavanje zadatka.

Za Kristel Petikolen,

Hvala što ste mi otvorili oči. U svom razredu imam prerano sazrelo dete i sinoć sam zaista shvatila ko je ono. Zahvaljujući Vama, upravo sam potpuno promenila svoj način

viđenja stvari. Do sada sam ga doživljavala kao „teško“ dete, odnosno kao ono dete koje „smeta“. Rekla sam sebi: „Prokletstvo, imaću ga i sledeće godine.“ (Ja sam u maloj školi s nastavom u kombinovanim razredima.) Danas kažem sebi da sam upravo izgubila pet meseci i da mi je preostalo još samo pet meseci da radim sa njim i, naravno, imaću ga ponovo sledeće godine!

Zaista, veliko hvala za sve ovo.

Te večeri su mi se otvorile oči i za roditelje učenika. Nažalost, imala sam tendenciju da ih, poput mnogih nastavnika, osuđujem. Kasnije tokom večeri naročito sam počela da razumem siromašne roditelje, koji bi samo voleli da sve bude dobro s njihovim detetom (u školi kao i kod kuće, gde je to, inače, često komplikovano). Shvatila sam i roditelje koji misle da su razumeli kako njihovo dete funkcioniše, koji bi želeli da i nastavnici podjednako razumeju njihovo dete i koji nemaju uvek umeća i načina da dođu i o njima razgovaraju s nama (a ni mi nemamo uvek umeće i način da ih saslušamo).

Zaista mi se svidela slika cevi i levka. Cevi (prosečni ljudi) i levci (nadarene osobe) ne mogu se razumeti ako im ne objasnimo da njihov mozak funkcioniše drugačije. Mislim da će mi ovo pomoći da objasnim ono kroz šta to dete prolazi, a nesumnjivo i druga deca u mojoj učionici i školi.

Ostaje da se ovo primeni u praksi.

Hvala Vam još jednom i srećno.

Moje dete razmišlja previše

Hvala vama, gospodo! Vaš imejl mi je vratio optimizam i ponovo me povezao sa mojom devizom: „Nema problema, samo rešenja!“ Pa hajde da sada, zajedno, istražimo sva ova rešenja.

POGLAVLJE I

Zamena etiketa

*Od svih dijagnoza, normalnost je najozbiljnija jer je
beznadežna.*

– Žak Lakan

Roditelji atipične dece suočavaju se s mnogim problemima: dete je hipersenzibilno i vrlo emotivno. Malo spava, puno se kreće ili, naprotiv, satima ostaje na jednom mestu, zaokupljeno svojim stvarima. Javljaju se iznenađujuće blokade i bes, koji je koliko iznenađan, toliko i neshvatljiv. Ono je u osnovi ljubazno, ali daleko od toga da je poslušno. Postavlja iznenađujuće zrela pitanja, iako se u nekim situacijama ponaša vrlo detinjasto. Uznemireno

je, ne voli promene, zahteva puno pažnje i objašnjenja. Ljudi oko njih sve češće govore o roditeljima koji su u problemima i koji loše vaspitavaju svoje dete. Kada dete krene u školu, sve postane još komplikovanije. Ne sluša uputstva, ne sedi mirno i dominira u odnosu na nastavnika. Na igralištu se ne slaže s drugima i često ga maltretiraju. Ovoga puta je škola ta koja na ove roditelje počinje da gleda kao na nemarne.

Tada deca počinju da traže pomoć od škole, zatim od lekara, te od stručnjaka za brigu o deci. Tada sve zaista biva još gore. U ovom prosečnom svetu, koji svoju normalnost postavlja kao ideal života, biti atipičan znači biti bolesna i nefunkcionalna osoba, s invaliditetom koji treba lečiti i prevaspitavati. Ostaje samo da odaberemo stigmatizujuću etiketu koja će biti dodeljena ovom živahnom detetu.

Bruno Umbek*, belgijski psiholog, pedagog i istraživač porodične pedagogije, ne mari za ovu dijagnozu. On piše: „Moj sin je u potpunosti postao OKPPSKVNPDIS** (u pitanju je opsesivno-kompulzivni poremećaj povezan sa poremećajem sticanja koordinacije u kontekstu visokog potencijala i poremećaja nedostatka pažnje koji prouzrokuju DISkalkulija, DISpraksija i DISleksija).“ On protestuje protiv mešanja medicine u mehanizme učenja:

* Autor knjige *Aider son enfant à bien vivre l'école* [Pomoći detetu da lepo živi u školi – prim. prev.]. (Prim. aut.)

** Fr. TOCTACHPTDADYS – skr. od *Trouble Obsessionnel Compulsif lié à un Trouble d'Acquisition des Coordinations dans un contexte de Haut Potentiel et Trouble de Déficit de l'Attention provoquant une DYScalculie, une DYSpraxie et une DYSlexie*. (Prim. prev.)

„Medicinski žargon često pogrešno tumači pedagoške poteškoće jer su u pitanju bolesti uglavnom privremenog, prolaznog karaktera, a to prevazilazi njeno polje stručnosti. Nastavnici ne dijagnostikuju grip, male boginje i rak. Pa šta lekari, a posebno pedijatri, rade na polju učenja u školi? Pošto kategorizuju učenike, ne bave se njihovim poremećajem i zanemaruju ga, dok im prišavaju druge etikete – 'slabo uči', 'nesposoban da nauči', ili 'nemoguće ga je obrazovati' – što je često veoma teško podneti.“

Trenutno, kako bi dobili pomoć, roditelji nemaju drugog izbora nego da se detetu postavi dijagnoza, dakle, da se etiketira. Tada će oni morati da daju sve od sebe kako bi različite zainteresovane strane shvatile da je, uprkos toj etiketi, njihovo dete drugačije, ali da nema posebne potrebe, kao i da mu treba pomoć, ali da ne treba da bude zatvoreno ili lečeno.

Srećom, sve se više govori o ovoj deci i njihovim osobenostima, što omogućava njihovu popularizaciju. Nadareni ljudi sve više zagovaraju i brane svoje pravo da budu drugačiji. Društvo počinje da shvata da neuroatipično dete nije ni ludo ni loše va-spitano. Ali ima još mnogo toga da se uradi.

Evo liste etiketa koje vam nudi prosečan svet kada imate dete sa složenim divergentnim mišljenjem. Kod ovih dijagnoza ima toliko nedostataka da vas pozivam da detaljno sagledate ove dijagnoze.

Autizam

Molijerovom jeziku nedostaju reči kojima bi se opisale organizacije, udruženja, kongresi, tvrdice i šarlatani koji rade na tome da od nas naprave uobražene bolesnike koji su krenuli u „lečenje autizma“.

– Igo Orjo

Slučajevi autizma pre deset godina pojavljivali su se kod jednog od stotinu rođene dece, a pre pet godina kod jednog od pedeset rođenih. To je oko 8.000 porođaja godišnje. Zbog nedostatka znanja, autizam je zastrašujući i nosi teške predrasude. Još uvek se pogrešno dijagnostikuje, ali to je gotovo sreća, jer se i dalje prečesto predstavlja kao mentalna bolest koju treba lečiti. Autizam nije nedostatak, to je jednostavno razlika. Ovo je stanovište mišljenja koje se zalaže za *neuroraznolikost*, i koje potiče iz Sjedinjenih Država i Kanade, ali je još uvek premalo poznato u Francuskoj. Srećom, i sami autisti počinju da tvrde da poseduju različitu inteligenciju u ime ove biološke raznolikosti i da protestuju protiv nečuvanog načina na koji se prema njima postupa. Izuzetne sposobnosti autističnih osoba počinju da zanimaju industriju koja želi da iskoristi taj potencijal. Ali Francuska ozbiljno kasni u procesu razumevanja, podrške i dijagnoze autizma. Dakle, dok se mentalitet ne promeni, ovo je najgora etiketa koju možete dodeliti atipičnom detetu.